

DOELTAAL-LEERTAAL

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	9
Probleemstelling en onderzoeksvragen	11
Werkwijze en leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Literatuuronderzoek als basis voor een didactiek voor doeltaalgebruik	15
2.1 Doeltaalgeoriënteerde onderzoeken	16
2.2 Pedagogical Content Knowledge en Taalbewustzijn	20
2.3 Vragen stellen, feedback geven, begripscontrole en scaffolding	23
2.4 Expressie: gebaren	31
2.5 Motivatie en taalangst	34
2.6 Routines in de vreemdetalenles	40
2.7 De plek van de L1 in MVT-lessen	42
2.8 Synthese	45
Hoofdstuk 3 Theoretische verantwoording van een professionaliseringstraject over doeltaalgebruik	47
3.1 Werkwijze	48
3.2 Inhoud	52
3.3 Voortgang	55
3.4 Randvoorwaarden	57
3.5 Synthese	58
Hoofdstuk 4 Een didactiek voor doeltaalgebruik in het vreemdetalenonderwijs	60
4.1 Doeltaalgeoriënteerd onderzoek	61
4.1.1 Doeltaalgebruik betreft een bewuste didactische interventie; vreemde taal ≠ doeltaal	61
4.1.2 Doeltaalgebruik is blootstelling op en net boven het niveau van de leerling	61
4.1.3 Noticing	66
4.1.4 Pushed Output	67
4.1.5 Interactie	69
4.1.6 Van mondeling naar schriftelijk	70
4.2 PCK en Taalbewustzijn	71
4.2.1 Taal is zowel een (beïnvloedbaar) middel als doel binnen het taalleerproces	71
4.2.2 Taalbronfiltering	72
4.3 Vragen stellen, Feedback, Begripscontrole en Scaffolding	74
4.3.1/2 Vragen	74
4.3.3 Corrigeren	75
4.3.4 Feedback niet alleen individueel maar vooral ook 'breed' in de klas	77
4.3.5 Controle van het leren	77
4.3.6 Scaffolding	78
4.3.7 Veiligheid door variatie en timing	79
4.4 Gebaren	80

4.4.1	Informatie accentueren, organiseren, uitbeelden of in tijd en ruimte plaatsen	80
4.4.2	Overmatig gebarengedbruik en taal leren	81
4.5	Motivatie en Taalangst	82
4.5.1	Motivatie en taalangst in kaart brengen	82
4.5.2	Afspraken over doeltaalgebruik	83
4.5.3	Afstemmen op niveau en differentiëren	84
4.5.4	Specifieke en opbouwende feedback	85
4.5.5	Het doeltaal-frame onderhouden	86
4.5.6/7	Reflecteren op taal-leerdoelen en op de L2-self; Learner Awareness	86
4.6	Routines	87
4.6.1	Routines bij vrije interactie en bij het aanbieden van leerstof	87
4.6.2	Routines opbouwen, volhouden, afwisselen en laten terugkomen	89
4.6.3/4	Modelleren, participeren, reactie en initiatief	89
4.6.5	Herhaling als routine	90
4.7	De plek van de L1 in de vreemdetalenles	90
4.7.1	Een dominant gebruik van de doeltaal; incidenteel en doelbewust gebruik van de L1	91
4.7.2	Wanneer wordt de L1 of 'code switching' ingezet?	91
4.8	Synthese	93
Hoofdstuk 5 Een professionaliseringstraject voor docenten		94
5.1	Werkwijze	95
5.1.1	Activerende opleidingsdidactiek	95
5.1.2	Onderzoekend leren	97
5.1.3	<i>Deliberate practice</i> en 'oefenen in de directe rede'	97
5.1.4	Intervisie, samenwerking en visieontwikkeling	98
5.1.5	Cyclische opbouw, tijd om te leren, gerelateerd aan eigen context	99
5.2	Inhoud	100
5.2.1	Onderbouwing vanuit theorie en praktijk, en krachtige voorbeelden	100
5.2.2	Vakkennis van deelnemers, innovatief kader en focus op leerproces leerlingen	101
5.2.3	Samenhang met (inter)nationale ontwikkelingen, schoolbeleid en persoon	102
5.2.4	Rekening houden met en reflecteren op veiligheid	103
5.3	Voortgang	104
5.3.1	Inzicht in eigen vorderingen: behaalde resultaten en nog te bereiken doelen	104
5.3.2	Een verantwoord observatie-instrument	105
5.4	Randvoorwaarden	105
5.4.1	De onderwijskundige omgeving van deelnemers betrekken	107
5.4.2	Ruimte en tijd voor professionalisering	107
5.4.3	Een kundige lerarenopleider	108
5.5	Beknopte beschrijving professionaliseringstrajecten Doeltaal-Leertaal	108
Hoofdstuk 6 Illustraties uit de praktijk, reflecties van docenten op het professionaliseringstraject en reacties van leerlingen		110
6.1	Praktijkervaringen van deelnemende docenten met Doeltaal-Leertaal	110
6.2	Reflecties van deelnemers op het professionaliseringstraject	115
6.3	Synthese	119

Hoofdstuk 7 Methode	119
7.1 Aard van het onderzoek	119
7.2 Participanten en context van het onderzoek	121
7.3 Instrumenten	124
7.4 Procedure	134
7.5 Data-analyse	137
7.6 Synthese	139
Hoofdstuk 8 Resultaten Doeltaal-Leertaal	140
8.1 Doeltaal-Leertaal: Docentprestaties, Effecten van training en Ervaringen van docenten	140
8.1.1 Analyse ontwikkeling van docenten op basis van lesobservaties	141
8.1.2 Self reports	146
8.2 Leerlingprestaties en Leerlingmotivatie van controlegroep en interventiegroep	153
8.2.1 Leerlingprestaties	154
8.2.2 Leerlingmotivatie	159
8.3 Leerlingprestaties en Leerlingmotivatie gerelateerd aan Docentenprestaties	161
8.3.1 Luistervaardigheid	164
8.3.2 Leesvaardigheid	165
8.3.3 Schrijfvaardigheid	167
8.3.2 Leesvaardigheid	169
8.3.5 Leerlingmotivatie	169
Hoofdstuk 9 Conclusies en discussie	172
9.1 Onderzoeksvragen: effect van onderwijs en leerbaarheid van didactiek	172
9.2 Doeltaal-Leertaal eigen maken en duurzaam toepassen	173
9.3 Een verband tussen Doeltaal-Leertaal en prestaties en motivatie van leerlingen	176
9.4 Aanvullende opbrengsten	184
9.5 Synthese conclusies en discussie Doeltaal-Leertaal	189
Bronnen	192
Samenvatting	206
Engelse samenvatting / Summery	212
Nawoord	218
Over de auteur	225